

Gehandicaptenzorg

De gehandicaptenzorg kenmerkt zich door een grote diversiteit aan cliënten. In 2010 maakten 158.000 cliënten gebruik van AWBZ gefinancierde gehandicaptenzorg, ongeveer 26% van de ruim 600.000 cliënten in de AWBZ¹. In de gehandicaptenzorg maakten 75.000 cliënten gebruik van zorg met verblijf, 78.000 cliënten van extramurale zorg en 53.000 cliënten namen deel aan dagbesteding. In 2010 bedroeg het totale budget voor de gehandicaptenzorg € 6,9 miljard². Daarmee omvat de gehandicaptenzorg 30% van het totale AWBZ budget van € 23 miljard³. In datzelfde jaar deden in totaal 600.000 cliënten een beroep op de AWBZ.

Verstandelijke beperking

Driekwart van de cliënten (ruim 117.000) in de gehandicaptenzorg heeft een verstandelijke beperking. Naast een onderscheid in jeugd en volwassenen is er ook een onderscheid tussen cliënten met een licht verstandelijke beperking (LVG) en met een matig of ernstige verstandelijke beperking.

De groep met een licht verstandelijke beperking heeft een IQ tussen de 50 en 70 (naar schatting 43% van de VG-clieënten), of tussen de 70 en 85 als er sprake is van bijkomende problematiek (19% van de VG-clieënten). De term licht verstandelijke beperking is misleidend. De zorg die deze groep ontvangt is namelijk verre van licht te noemen. Bij deze cliënten is de verstandelijke beperking vaak niet zichtbaar, waardoor ze snel overvraagd worden door hun omgeving. De groep met een IQ tussen de 70 en 85 doet alleen een beroep op AWBZ-zorg als er sprake is van bijkomende gedragsproblematiek, problemen in sociale redzaamheid en vaak ook psychiatrische problematiek. Deze cliënten zitten niet in de GGZ omdat de verstandelijke beperking een andere benadering van de zorg vergt.

Van de cliënten met een verstandelijke beperking wonen er 70.000 in een instelling, ruim 43.000 cliënten wonen zelfstandig met begeleiding.

Zintuiglijke beperking

Naast de verstandelijke beperking kent de gehandicaptenzorg cliënten met een zintuiglijke beperking (22%), die doof, blind, ernstige spraak-/taalmoeilijkheden hebben en doofblind zijn. Ook hier geldt dat 'alleen' doof of blind zijn niet zorgt voor een beroep op de AWBZ maar dat er vaak sprake is van bijkomende problematiek (lichamelijk of verstandelijk).

Van de cliënten met een zintuiglijke beperking wonen er 2.800 in een instelling, ruim 32.000 cliënten wonen zelfstandig met begeleiding.

---

¹ Stand van de zorgmarkten, Nederlandse Zorgautoriteit (NZa), 2011

² Kernegegevens gehandicaptenzorg, VGN. Wordt gepubliceerd in januari 2012

³ Programmabrief langdurige zorg, VWS, 2011

Lichamelijke beperking

Tot slot kent de gehandicaptenzorg cliënten met een lichamelijke beperking (3%). Dit kan het gevolg zijn van (progressief) aangeboren ziekten, maar ook niet-aangeboren hersenletsel. Bij deze laatste groep kunnen de cognitieve stoornissen meer beperkingen opleveren dan de lichamelijke beperking.

Van de cliënten met een lichamelijke beperking wonen er 1.650 in een instelling, ruim 2.100 cliënten wonen zelfstandig met begeleiding.

Levenslang en levensbreed

Naast een onderscheid in sectoren kenmerkt de gehandicaptenzorg zich door een grote variatie in leeftijd. De zorg is vaak levenslang en levensbreed. Er is sprake van een kwetsbare groep met blijvende functiestoornissen. Er is nogal eens sprake van comorbiditeit en dubbele of meervoudige problematiek. Dit vraagt om uitgebreide kennis, niet alleen van de gehandicaptenzorg, maar ook van de veel voorkomende ziektebeelden.

In het zorgaanbod ligt de nadruk op het zo zelfstandig mogelijk (laten) functioneren waar kan en waar nodig met hulp. De begeleiding kenmerkt zich door de nadruk op zelfredzaamheid. We nemen niet over, maar ondersteunen cliënten om het zo zelfstandig mogelijk te doen. We proberen aan te sluiten bij een normale dagstructuur. Onze cliënten hebben geen hobby maar gaan naar hun werk. Het doel is niet participatie of het bevorderen van sociale activiteiten maar er is sprake van zorg. Ook vindt in het speciaal onderwijs ook begeleiding vanuit de AWBZ plaats.

Begeleiding in de gehandicaptenzorg: de cijfers

Ruim 86.000 cliënten in de gehandicaptenzorg hadden op 1 juli 2011 een indicatie voor extramurale begeleiding vanuit de AWBZ. Dit is ongeveer 40% van de totale extramurale begeleiding die in de AWBZ geboden wordt. Niet alle cliënten met een indicatie maken ook daadwerkelijk gebruik van zorg. Daarnaast kiezen sommige cliënten voor een persoonsgebonden budget. Deze cliënten zijn wel vertegenwoordigd in de indicatiecijfers, maar niet in de gerealiseerde kosten.

De nadruk binnen begeleiding ligt op de individuele begeleiding, ongeveer 70.000 cliënten hebben hiervoor een indicatie. In 2010 waren hier, voor zorg in natura, ongeveer €400 miljoen mee gemoeid. Daarnaast hadden op 1 juni 2011 bijna 45.000 cliënten een indicatie voor extramurale begeleiding in groepsverband (o.a. via dagbesteding). Ook hiervoor is in 2010 ongeveer € 400 miljoen uitgegeven voor zorg in natura. Een deel van de cliënten heeft zowel een indicatie voor groepsbegeleiding als voor individuele begeleiding. Ongeveer 18.000 cliënten hadden op 1 januari 2011 een indicatie voor kortdurend verblijf (logeren). In tabel 1 staan de geïndiceerde cliënten per soort begeleiding en de gemiddelde omvang van de indicatie per subsector.

Tabel 1. Aantal cliënten met een indicatie voor Begeleiding op 1 juli 2011 per cliëntgroep.
Totaal en naar soort begeleiding en de gemiddelde omvang aan begeleiding per week

Cliëntgroep	Totaal aantal cliënten met begeleiding*	Aantal cliënten met BGI	Gemiddeld aantal uren BGI	Aantal cliënten met BGG	Gemiddeld aantal dagdelen BGG	Aantal cliënten kortdurend verblijf (KDV)	Gemiddeld aantal etmalen KDV
VG 0-17 jaar	26.170	19.200	3,6	19.350	3,5	11.810	1,1
VG 18 jaar en ouder	37.325	33.925	3,9	12.370	7,1	3.570	1,2
ZG	5.110	3.990	2,8	2.170	3,7	425	1,2
LG	18.345	12.375	3,5	10.965	4,9	2.120	1,0
Totaal	86.950	69.490		44.855		17.925	

*Een deel van de cliënten heeft een indicatie voor zowel individuele begeleiding als begeleiding groep. Hierdoor is dit totaal aantal niet de optelling van de soorten begeleiding.

Financiële omvang van overheveling

In 2010 is voor extramurale begeleiding in de gehandicaptenzorg ongeveer € 800 miljoen aan zorg in natura (ZIN) uitgegeven. Dit betreft ongeveer 45% van de totale kosten aan extramurale begeleiding in de AWBZ (ZIN). De gehandicaptenzorg heeft dus een fors aandeel in de kosten van extramurale begeleiding. Op dit moment ligt het totale bedrag dat naar de gemeenten wordt overgeheveld tussen de € 2,7 en 3,1 miljard.

Op basis van de financiële gegevens over 2009 en 2010 van een groot deel van de lidinstellingen van de VGN, is af te leiden wat het aandeel in de totale bedrijfsopbrengst is van de begeleiding en dagbesteding die overgaan naar de Wmo.

Conclusies

1. Op basis van de beschikbare gegevens over verslagjaar 2009 wordt ruim 15% van de totale (financiële) productie (aandeel wettelijk aanvaardbare kosten) in de sector overgeheveld naar de Wmo. In 2010 blijkt dit aandeel te zijn afgenomen tot ongeveer 12% van de financiële productie. Deze afname kan worden verklaard door de pakketmaatregelen, waardoor in 2010 minder cliënten aanspraak hadden op extramurale begeleiding.
2. Voor grote en middelgrote instellingen ligt het aandeel van de prestaties die naar de Wmo gaan op maximaal 40% in beide jaren. Voor ongeveer de helft van de instellingen ligt dit percentage in beide jaren op maximaal 15%.

Tabel 2. Percentage van de Wettelijk Aanvaardbare Kosten dat betrekking heeft op AWBZ prestaties die overgaan naar de WMO

%	2010			2009		
	Aantal instellingen	Gemiddelde wettelijk aanvaardbare kosten	Spreiding (€)	Aantal instellingen	Gemiddelde wettelijk aanvaardbare kosten	Spreiding (€)
0-5%	20	€ 40.361.531	2,5 tot 175 miljoen euro	20	€ 65.960.373	Minder dan 1 tot meer dan 500 miljoen euro
5-10%	14	€ 92.373.697	4 tot meer dan 500 miljoen euro	14	€ 25.432.173	Minder dan 1 tot 125 miljoen euro
10-15%	14	€ 74.428.428	1 tot 250 miljoen euro	18	€ 72.996.025	2,5 tot 225 miljoen euro
15-20%	12	€ 54.235.489	4 tot 200 miljoen euro	9	€ 68.667.729	Minder dan 1 tot 200 miljoen euro
20-25%	9	€ 46.869.423	1 tot 125 miljoen euro	11	€ 52.257.938	4 tot 200 miljoen euro
25-30%	2	€ 47.495.657	25 tot 75 miljoen euro	3	€ 10.542.583	1 tot 50 miljoen euro
30-35%	4	€ 25.127.254	10 tot 50 miljoen euro	7	€ 34.315.502	Minder dan 1 tot 125 miljoen euro
35-40%				8	€ 36.748.051	Minder dan 75 miljoen euro
40-50%	8	€ 4.603.999	Minder dan 50 miljoen euro	3	€ 27.572.452	Minder dan 1 tot 75 miljoen euro
50-75%				6	€ 13.252.244	Minder dan 50 miljoen euro
75-100%	3	€ 923.314	Minder dan 2,5 miljoen euro	7	€ 750.086	Minder dan 2,5 miljoen euro

1. Cijfers 2009 gebaseerd op Jaardocument maatschappelijke verantwoording
2. Cijfers 2010 gebaseerd op Jaardocument maatschappelijke verantwoording
3. In 2009 zijn de wettelijk aanvaardbare kosten (WAK) van de in het overzicht opgenomen instellingen € 4,9 miljard. De totale omvang WAK in de sector was in 2009 € 6,4 miljard. Dat betekent dat 77% van de totale WAK is opgenomen in dit overzicht.
4. In 2010 zijn de WAK van de in het overzicht opgenomen instellingen € 4,45 miljard. De totale omvang WAK in de sector was in 2010 € 6,5 miljard. Dat betekent dat 68,5% van de totale WAK is opgenomen in dit overzicht.
5. Aantal instellingen in 2009: 106
6. Aantal instellingen in 2010: 86
7. Alleen instellingen geselecteerd die extramurale dagbesteding en/of extramurale begeleiding en/of wettelijk aanvaardbare kosten hebben verantwoord.